

การลดทอนและรื้อความเป็นตะวันตกด้านการสื่อสาร ศึกษา: การสำรวจและการวิเคราะห์*

พยุรี ชาญณรงค์¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การลดทอนและรื้อความเป็นตะวันตกด้านการสื่อสาร
ศึกษา: การสำรวจและการวิเคราะห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สำรวจสภาพทฤษฎี
วิชาการด้านการสื่อสารและสื่อมวลชนศึกษา (2) เพื่อศึกษาแนวคิดการลดทอน/
รื้อความเป็นตะวันตก (De-Westernization) ของการสื่อสารศึกษาในมิติต่างๆ
(3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการลดทอน/รื้อความเป็นตะวันตก
กับกระบวนทัศน์กรอบแนวคิดทฤษฎีและแนวทางการศึกษาในอนาคต

ผลการศึกษาพบว่า

(1) อิทธิพลของตะวันตกปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะแนว
แองโกล-อเมริกัน และยุโรปนิยม ทั้งนี้เพราะสาขาถือกำเนิดมาจากทั้งในด้าน
ประเพณี/กรอบมุมมองเชิงสังคมศาสตร์ตะวันตก จึงนำไปสู่การเรียกร้องวิธีวิทยา
แนวแอฟโฟร/เอเชียนิยม และทฤษฎีภูมิวัฒนธรรม

(2) แนวคิด De-Westernization เป็นสะพานนำไปสู่ความตื่นตัวทาง
วิชาการ ทำให้นักวิชาการทั้งทางด้านตะวันตกและตะวันออกต้องหันกลับมา
พิจารณาเกี่ยวกับการครอบงำของตะวันตกต่อวาทกรรมวิชาการในตะวันออก
ทั้งในมิติด้านหัวข้อ/ประเด็นการศึกษา มิติด้านองค์ความรู้ มิติด้านกรอบมุมมอง
ทฤษฎี และวิธีวิทยาในการศึกษา ตลอดจนมิติด้านวัฒนธรรมวิชาการ

* หมายเหตุ บทความนี้เรียบเรียงขึ้นจากงานวิจัย เรื่อง การลดทอนและรื้อความเป็นตะวันตกด้านการสื่อสาร
ศึกษา: การสำรวจและการวิเคราะห์ โดย พยุรี ชาญณรงค์ (2560) และได้รับทุนสนับสนุนจากคณะ
วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำกลุ่มวิชาการสื่อสาร คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์.

(3) ความพยายามในการเคลื่อนย้ายเชิงญาณวิทยาจากแนวความคิดคับแคบ หรือการอิงยุโรปเป็นศูนย์กลาง ซึ่งนิยามวิธีวิทยาการวิจัยในโลกนี้มาเป็นเวลานาน

(4) ความพยายามในการประนีประนอมทางความคิดระหว่างตะวันตกและตะวันออกที่มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมสากลและวัฒนธรรมเฉพาะตามลำดับ ด้วยการเสนอแบบจำลอง C/I ของ Wang

Abstract

The research entitled *De-Westernization: A Survey and Analytics* employs a qualitative research method-documentary research. This study aims to:

(1) survey the academic discourse of communication and media studies;

(2) flesh out the idea of de-Westernization in four dimensions: the subject of study, the body of evidence, and analytical frameworks (theoretical and methodological perspectives) and academic cultures;

(3) study the relationship between the de-Westernization concepts and the potential paradigms, theories and communication education in the future.

The results reveal that the field of communication and media studies has a distinctive Western and particularly Anglo-American accent and Eurocentrism as it has emerged out of the convergence of theories and questions rooted in the social science tradition in the West. Moreover, the de-Westernization concepts is widely accepted among both Western and non-Western scholars regardless of their specialties or methodological orientation in the discipline of communication as well as the human sciences. The scholars raise concern about the hegemony of

Eurocentrism and, hence, attempt to de-Westernize theory and research. This has led to calls for Afrocentric, Asiatic and Geocultural theories as well.

There is a paradigm and epistemic shift from ideas of parochialism or Eurocentrism which have long defined world-wide research. Finally, Wang's C/I model (which ideas has been borrowed from hermeneutic interpretations, the Kuhnian notion of incommensurability, and the Chinese yin/yang world view) is discussed as a key to overcome difficulties of incorporating and debating ideas across knowledge paradigm.

คำสำคัญ: การลดทอนและรื้อความเป็นตะวันตก ยุโรป-อเมริกัน เอเชียนิยม ทฤษฎีวิวัฒนาการ โลกาวัดน์ ทฤษฎีหลังอาณานิคม

บทนำ

อนุสนธิจากการที่สาขาการสื่อสารถือกำเนิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของหลักการ แนวทางปรัชญาหรือญาณวิทยา และแนวคิดทฤษฎีที่มีถิ่นกำเนิดในสหรัฐอเมริกาและประเทศต่างๆ ในยุโรปตะวันตกบางประเทศ จึงเป็นเหตุให้หลักการ องค์ความรู้ ตลอดจนรูปแบบการแสวงหาความรู้และวิธีวิทยาในการศึกษาหาความรู้มีความเป็นตะวันตกอย่างเด่นชัด กระทั่งในระยะไม่นานมานี้ที่แนวคิด “De-Westernization” ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาด้านการสื่อสาร (Waisbord and Mellado, 2014: 361) มีการวิพากษ์วิจารณ์ทฤษฎีการสื่อสารที่อิงหลักการทางยุโรป-อเมริกันเป็นศูนย์กลาง (Euro-American centrism) อันเป็นเหตุปัจจัยสำคัญนำไปสู่วิธีวิทยาวิจัยแนวแอฟโฟร/เอเชียนิยม (Afrocentric/Asiatic) และทฤษฎีวิวัฒนาการ (geocultural theories) ซึ่งต่างจากทฤษฎีสากล (universal theory)

ในหนังสือ *De-Westernizing Media Studies* นั้น James Curran and Myung-Jin Park (2000 cited in Waisbord and Mellado, 2014: 2) เรียกร้อง